

Nr 81.

Av herr **Johansson** i Stockholm, *angående höjning av anslaget till naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter.*

År 1945 avlämnades den s. k. studentsociala utredningen. De åtgärder, som där rekommenderades, betraktades av de svenska studenterna såsom minimiåtgärder, vilka med det snaraste borde genomföras. Av de framförda förslagen är det egentligen bara möjligheten att erhålla statsgaranterade lån som förbättrats, trots flera påstötningar från Sveriges förenade studentkårer (SFS). Resultatet av den förda politiken har blivit, att Sverige är ett mycket efterblivet land, när det gäller studentsociala stödåtgärder.

I England är det allmännas utgifter för stipendier till universitets- och högskolestudenter 23 gånger så stora per invånare räknat som motsvarande utgifter i Sverige. Av de engelska studenterna beräknas 76 procent ha statliga eller kommunala stipendier.

I Sovjetunionen har drygt 95 procent av alla studenter stipendium, som varierar mellan 300 och 500 rubel per månad (även under ferierna). Dessutom utdelas ur en särskild stipendiefond varierande belopp för utmärkta prestationer. Utan att behöva använda egna medel är det alltså möjligt för varje arbetar- och bondefamilj att ge de egna begåvade barnen en högre utbildning. Någon skuldsättning på grund av studier kan härigenom inte uppstå.

I Uppsala får innevarande läsår knappa 2 procent av de studerande statsstipendier. Även i länder som Belgien, Schweiz och Indonesien är, proportionellt sett, anslaget till högre studier större än i Sverige.

I årets statsverksproposition har ecklesiastikministern föreslagit, att anslaget till naturastipendier skall höjas med 957 000 kronor. Detta innebär, att antalet stipendiater, som för närvarande är omkring 3,8 procent, skulle komma att höjas till omkring 7,5 procent av antalet studerande och att obemedlade med det höga genomsnittsbetyget AB i studentexamen kan ifrågakomma, medan det tidigare krävdes AB +. Detta förslag är icke tillfredsställande.

Vid den femte allmänna studentkonferensen i Lund den 18—22 maj 1953 (studentriksdagen) diskuterades ingående studenternas aktuella problem. I uttalanden slogs fast, "att det är samhällets uppgift att genom undanröjande av bestående ekonomiska och geografiska utbildningshinder ge studiebegåvad ungdom ur alla samhällsskikt lika möjlighet att påbörja och genomföra akademiska studier; att för en demokratisering av rekryteringen till akademiska studiebanor i första hand erfordras ett väsentligen ökat antal statsstipendier; att som riktpunkt vid beräkningen av antalet erforderliga stipendier tills vidare bör

användas studentsociala utredningens förslag." Till grund för dessa uttalanden låg bl. a. vissa statistiska undersökningar.

Av de studenter, som inskrevs vid universitet och motsvarande högskolor under tioårsperioden 1937—1946, kom i runda tal 58 procent från socialgrupp I (som enligt valstatistiken 1944 omfattar knappa 6 procent), 36 procent från socialgrupp II (37 procent av befolkningen) och knappa 6 procent från socialgrupp III (57 procent av befolkningen). Denna utredning bör jämföras med den som företagits vid Lunds statistiska institution. Av denna framgår att antalet studenter vid Lunds universitet från socialgrupp III (eller grupp H) under perioden 1925—1932 utgjorde 13 procent, medan motsvarande antal åren 1937—1943 var 7 procent från socialgrupp III (grupp H). En minskning med över 50 procent hade således skett, när det gällde rekryteringen från socialgrupp III. På uppdrag av SFS företog professor C. E. Quensel till studentriksdagen en utredning, som bland annat berörde studiekostnader och finansieringsformer. Även om materialet i vissa avseenden är ofullständigt framstår åtminstone en sak som fullt klar. De studerandes sociala rekrytering var alltjämt — 1948 och 1951 års kullar — på det hela taget densamma som genom tidigare utredningar kunnat konstateras. När det gällde finansieringen av studierna visade denna undersökning, att drygt en tredjedel av de studenter som inskrevs 1951 inte kan påräkna något bidrag alls från föräldrarna. Av dem, som vårterminen 1952 stod i begrepp att avlägga examen, var 53 procent av de manliga icke-hemmaboende skuldsatta, och motsvarande siffra för kvinnor utgjorde 35 procent. Närmare tre fjärdedelar av de skuldsatta kom från hem, där inkomsten understeg 15 000 kronor, och undersökningen visar att inget arbetarhem nådde den inkomsten. Över 70 procent av de manliga och drygt hälften av de kvinnliga hade fått bidraga till studiernas finansiering genom anskaffande av egna inkomster.

Med anledning av de vid studentriksdagen gjorda uttalandena överlämnade SFS den 24 september 1953 en skrivelse till ecklesiastikministern, vari hemställdes, att anslaget till naturastipendier för budgetåret 1954/55 måtte utgå med 4 869 000 kronor och för högskolorna under jordbruksdepartementet, för vilka kontantstipendier alltjämt förordas, med 150 000 kronor årligen.

Någon större hänsyn till denna viktiga framställning har det emellertid inte tagits i årets statsverksproposition. Departementschefen anför visserligen i propositionen, att den föreslagna ökningen av anslaget till naturastipendier torde medföra, att stipendiatunderlaget kommer att utvidgas från något mindre än 4 procent till ungefär 12 procent. Om departementschefen bifallit SFS' hemställan, att naturastipendier skulle utgå till studerande med "god studiebegåvning", hade stipendiatunderlaget kunnat bli avsevärt större. Det viktigaste är ju, hur många som erhåller stipendier och inte hur många som har en betygssumma, som kan berättiga till stipendium. För att stipendium skall erhållas, måste sökanden även vara obemedlad. Flertalet behövande blir utestängda även efter ett bifall till propositionen.

SFS' förslag gäller den mycket viktiga frågan om den högre utbildningens

demokratisering. Denna fråga får icke nonchaleras. Talet om det statsfinansiella läget kan inte godkännas, ty den riksdagsgrupp jag representerar har i andra motioner visat på områden, där en betydande nedskärning av anslagen är möjlig. Det är också, som Stockholms högskolas rektor, professor Cramér, framhållit, inte sparsamhet utan tvärtom slöseri att inte stödja utbildning i erforderlig utsträckning.

Med anledning av vad ovan anförts hemställas,

att anslagen till stipendier åt studerande vid universitet och högskolor måtte anpassas så, att stipendium kan tilldelas de mindre bemedlade studenter, som styrkt sin studielämplighet,

att för budgetåret 1954/55 för Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studerande vid universitet m. fl. läroanstalter anvisas ett anslag med 4 869 000 kronor

Stockholm den 22 januari 1954.

Gustav Johansson.
